

(א) [סנהדרין טו.], (ב) [ע"י
תוס' סנהדרין טו. ד"ה מה],
(ג) [ב"ק פא.], (ד) [ע"י יבמות
עט. תוס' ד"ה דונגר גרסי',
(ה) [עמ"ש ב"ק פה. על לידן]
ליתא לפינו,

תורה אור השלם

- 1 על פי הגרסא חזקה
תתלו בין רב למעלה:
מבדיר כונו
2 אך בגרסא דקלס את
תארצו לשמות משות
אבתם יתלה:
מבדיר כונו
3 ושערי העיר על שנות
שבת ישראל עשרים
לשלוש פמנה שער ראובן
אחר שער יהודה
שער לוי אחר:
חזקאל מה לא
4 את תארצו שער פחילו
מחזקה לשבטי ישראל
ואלה השמותם באם ארצי
י?
חזקאל מה טט
5 ותעבד העיר יתבדוה
מכל שבטי ישראל:
חזקאל מה לא
6 ותבחרו לעשאי מזה
מזה לתרומת הקדש
ולאחרות אשר אל פי
המשח ועשרים אלף
תרומה על גבול קדמה
ועל פי המשח
ועשרים אלף על גבול מזה
למזת חלקם לעשאי
ויהיה תרומת הקדש
ומקדש הנית בתוכו:
חזקאל מה לא
7 על פי חזקאל ואל
העיר אשר שאל את
מזבח סורח בדר אפרים
ובנה את העיר אשר י
יהושע טו

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה רונגר וכו'
ורבינו חננאל פי' רונגר רז
בלשון פרס. נ"ב עיין לעיל ד'
5 ע"ב:

מוסף תוספות

- א. משום דבולוון נטל
חלקו במעברו של ארץ
ישראל סמוך לעכו שגא'
(בראשית מט) והוא לחוף
אניות והים הוא מעברו
שן אין ישראל. מוס' ר"ד.
ב. דהם לשכטים אבל
כל יחיד ויחיד מי שהיה לו
שדה לבן אין לו שדה
פרדס. ר"ן. ג. יחיד לעולם
הבא כל יחיד ויחיד טיול
בהר כשפלה ובעמק. שם.

הא שמע צין רב למעט. על פי הגורל תחלק הארץ נחלתן של ישראל שיקח כל שבט ושבט מה שיתן לו הגורל צין שהיה מגיע לו חלק מרובה כגון שבט שיש בו אנשים מעט צין שהיה לו חלק מועט כגון שיש לו אנשים הרבה דמיון דכל השבטים לוקחין בשוה

שָׁבַט הַקָּטָן כְּשֶׁבַט הַגָּדוֹל וּנְמָלוֹ
חֲלָקֵי צִי שָׁבַט הַקָּטָן מְרֻבֶּה מִחֶלֶק
שָׁבַט צִי הַגָּדוֹל וְאִי לְקִרְקָף גְּבֵרִי
מֵאִי צִין רַב לִמְעַט וְהֵלֵא וְנִטְלוּ כֹלֶן
צִשׁוֹה: **וְעוֹד פִּינְאִי.** בְּהִידֵא דְלִשְׁבָטִים
אֵתְפֵלַג וּמִשּׁוֹם דְּלִיכָא לְמִידֵּשׁ נִמִּי
הֵיכֵי צִין רַב לִמְעַט כְּדִלְקָמֶן צִבְרִימָא
אִינְטֵרִינִי נִמִּי הֵיכֵי: **וְעוֹד פִּינְאִי כ'ו'.**
שִׁתְחַלְק לַעֲתִיד לְבָא לִי"ג שְׁבָטִים
כְּלוּמַר לִי"ג חֲלָקִים שְׁוִין וְלִקְמֵן מִפְּרֵשׁ
מֵאִי יִהְיֶה אוֹתוֹ חֶלֶק דְּטַפִּי הָתָם
דְּהֵי מִשּׁוֹם לִוי דְּנִקְטַת נַחֲלָה כְּשֶׁאֵר
שְׁבָטִים דְּכַתְּבִי הָתָם שַׁעַר לִוי אֶחָד
חֶלֶק מִנְשֵׁה וְאִפְרַיִם נִמִּי לֹא יִטְלוּ אֵלֶּה
הָתָם אֶחָד דְּכַתְּבִי הָתָם שַׁעַר לִי"ג
אֶחָד מִנְשֵׁה וּנְמָלוֹ י"ב שְׁבָטִים וְעוֹלָם י"ב
חֲלָקִים וְהֵיכֵי לְגִשְׁיָא כְּדִלְקָמֶן: **שִׁתְחַלְקֵי**

כעשאו לארץ: לא נחלקה אלא ל"ב
שננים. שזו לא היה לו חלק בארץ
אאלא שכל שצט ושצט נמנו לו ערים
לשבת בהן להיות ערי מקלט אבל
נמנה ואפרים נטלו שני חלקים
כדנתיב אפרים ומנשה כראובן ושמעון
ויהיו לו (בדלתי מנח): **כצפני** קס"ז
השחא מי שהיה לו חלק יפה היה נותן
דמים למי שהגיע לו חלק כחוש מאי
דביני ביני שנאמר בין רב למעט
כלומר ואריך לקדקד בין רב למעט
להוסיף דמים הרב למעט שהוציורית
קרי ליה מעט והעדיית קרי רב שכן
אמר ר' יהודה שהיה צידה שזה
סאין בגליל והיה מעלה דמים זה
שנפל חלקו צידה למי שנפל לו
חלקו בגליל: הכי גרסינן **אמר ר'**
יהודה כו': ולא בא לחלוק מדלא
קמי רבי יהודה אומר: **ולא נחלקה**
אאלא בגורל. מוקנא דמילתיה דתנא
קמא היא: **על פי**. משמע על פי
אורים ותומים: **הא כידא**. אס אורי
לנה גורל ואס גורל לנה אורים
ושחא מבחשין זה את זה: **אלעזר**

מלוכא דו' כדכתיב (במדבר לו) ולפי שמונחים זו י"ב פתקים שכחבו בהן יצירות קודש. כלומר באורים ותומים שהגורל היה עולה כמו שנתנבא מחלה ואחד לתחומין ולא כאן אחד לתחומין קאמר אך בגורל וגוי' בלא הולאת ד' שלא כקדר לפי שאין עולה שום מדעת לקח את זו שהיה יודע מה לזה יש לזה: **נאום ה'** הוא עלמו ידשקלי כדכתיב ביחזקאל [מז]: **נשיא** מדיה עבד לעם הזה (מלכים א יב): אבאל לא יותן לו מנחלתם. ורבינו חנני נטול חלק מהו: ומוה: **לפרומה קדש**. ונולא פתקא דו' כמו אמר מר: **נחאי** ממוז דמסליק ליה דדמי מאן דאית ליה נוטל ה' סאין כנגד סאה ביהודה היפה אכל מי שעולה לו גורלו בקדברים אחד מפני שרחוק מבית המקדש דמי שנפל גורלו בגליל נטול ה' בכספיהם אפא איהו לסייעיה וליממר העשלות כספיה שיה ד' סאין לסאה ליה דמקרא לא שמעיין אלא העלאה

תא שמע יבין רב למעט ועוד תניא עתידה ארץ ישראל שתתחלק לשלושה עשר שבטים שבתחלה לא נתחלקה אלא לשנים עשר שבטים ולא נתחלקה אלא בכסף שנאמר בין רב למעט אמר רבי יהודה סאה ביהודה שוה חמש סאין בגליל ולא נתחלקה אלא בגורל שנאמר ² אך בגורל ולא נתחלקה אלא ⁶ באורים ותומים שנאמר על פי הגורל הא כיצד ⁷ אלעזר מלובש אורים ותומים ויהושע וכל ישראל עומדים לפניו וקלפי של שבטים וקלפי של תחומין מונחין לפניו והיה מכיין ברוח הקדש ואומר זבולן עולה תחום עכו עולה עמו טרף בקלפי של שבטים ועלה בידו זבולן טרף בקלפי של תחומין ועלה בידו תחום עכו וחזור ומכיין ברוח הקדש ואומר נפתלי עולה ותחום גינוסר עולה עמו טרף בקלפי של שבטים ועלה בידו נפתלי טרף

בְּקִלְפִי שֶׁל תְּחוּמוֹן וְעַלָּה בִּידוֹ תַּחֲסוּם גִּינוֹסֶר
שֶׁל עוֹלָם הַזֶּה חֲלוּקָה שֶׁל עוֹלָם הַבָּא הַעוֹלָם
לֹא שָׂדֶה פָּרֶדֶס שָׂדֶה פָּרֶדֶס אֵין לוֹ שָׂדֶה לְבָן
וְאֶחָד שְׂאִין לוֹ בְּהָר וּבִשְׂפֵלָה וּבַעֲמֻקָּה שְׂנֵאֲמֵר
אֶחָד שְׂעֵר לֹא אֶחָד הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מֵחַ
מִחֲלֻקָּתָם נָאם ה' קִתְּנֵי מִיָּתָּה שְׂבַתְחָלָה לְ
שְׂבָמִים שָׁמַע מִיָּנָה לְשְׂבָמִים אִפְּלוּג שָׁמַע מִיָּנָה
שֶׁתַּחֲחֹלֵק לְשִׁלְשָׁה עֶשֶׂר שְׂבָמִים אֵידֶךְ לְמֵאֵן
(ה) הָעוֹבֵד הָעִיר יַעֲבֹדוּהוּ מִכָּל שְׂבָמֵי יִשְׂרָאֵל
(ו) רוֹנֵגֶר בַּעֲלָמָא לֹא סִלְקָא דַּעֲתָךְ רַכְתִּיב (ז) וְהוּא
הַקְדֵּשׁ וְלֹאֲחֻזּוֹת הָעִיר וְלֹא נִתְחַלְקָה אֶפְסָא
לְמַעַט לְמֵאֵי אִילִימָא לְשִׁפּוּרָא וְסִנְיָא אִמּוֹ (ח)
וְרוֹחֻקָּה כְּתִנְאֵי רַבִּי אֲלִיעֶזֶר אֹמֵר בְּכַסְפָּא
בְּקֶרֶקֶע הָעוֹלוֹת וְלֹא נִתְחַלְקָה אֲלֵא בְּגוֹרֵל שֶׁנֶּה
יֵצְאוּ יְהוֹשֻׁעַ וְכָלֵל לְמֵאֵי אִילִימָא דְלֵא שֶׁנֶּה
שְׂקוֹל דִּידָהוּ מִיַּבְעִיָּא אֲלֵא שְׂלֵא נְטִלוּ בְּגוֹרֵל
(ט) פִּי ה' נָתַנוּ לוֹ אֶת הָעִיר אֲשֶׁר שְׂאֵל

בְּבוֹלֵן עוֹרָה תַּחֲסֹם עָבֹה עוֹרָה [עָמִיל]. לֹא עָבֹה מִמֶּשׁ דַּעֲבֹ מִחֶלֶק
אֲשֶׁר דִּכְתִּיב (שׁוֹפְטִים ה') וְאֲשֶׁר לֹא הוֹרִישׁ יוֹשְׁבֵי עָבֹה אֶלֶּא
בְּלוֹמַר תַּחֲסֹם שְׂבֵל עָבֹה^א: **הָעוֹרֹם** הוּא יֵשׁ לֹא מִפְּרֵדֶם וְאֵין לוֹ שְׂרָה
מִיָּמָה דְּשִׁלְשֵׁי מַרְוֵה (בְּרִק דף פא: ושם ד"ה אֵין) אֲמַרְיִין

וַתְּחַלְקוּת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אֵין לָךְ מִיִּשְׂרָאֵל
וְאֵין לֹ בְּהָר וּבְשִׁפְלָהּ וּגְבָהּ וּמִיָּה אֵת
וְגִרְיָהּ אֵין לָךְ שְׂבֵט וּשְׂבֵט מִיִּשְׂרָאֵל^ב
וְכֹל הָהָר גִּרְסִינִי אֵין לָךְ אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל
וְעוֹלָם הָבָא וּמִשְׁמַע לֹ שַׁעַר רְאוּבֵן
וְאֶחָד הֵייוּ לְכָל הָאֶדָּה וְאֶחָד^ג אֵי נְמִי
וְעוֹלָם הָזֶה אֵין לָהֶם בְּצִוּהּ מֹוֹה כְּבוֹד
מֹוֹה אֶלָּא מֹוֹה מַעַט וּמֹוֹה הִרְבֵּה אֶלָּא
וְעוֹלָם הָבָא יֵשׁ לֹ מִן הַכֹּל שִׁיעוֹר שׁוֹה:
אֵידֶךְ אַמֵּן. אַע"ג דְּכַתִּיב שַׁעַר
לִי אֶחָד הָאֵל כַּתִּיב נְמִי שַׁעַר
סִסְפָּא אֶחָד דְּלֹא מִנּוּ שְׂבֵט יוֹסֵף אֶלָּא
וְאֶחָד: **לא** סִסְפָּא דַּעְתָּךְ דְּרַבְתִּיב
וְנִינְוִיתָר **גְּנִישִׁיא** וְגו'. וְצִי"ר בְּפִרְס'
רִישׁ מַהֲכָא דַּגְבְּעוּנִי אֵינוּ מִתְרַפָּא
וְעַתִּיד לֵבָא מִדְּכַתִּיב וְהַעֲבֹד הַעִיר
גּו' וְאִתָּא לֵהָא וְאִתָּא לֵהָא וּמִדְּאִסְפִּיקָהּ
לְשׁוֹן עוֹבֵד דְּרוּשׁ לֵהָא נְמִי בְּגִבְעוּנִי אִו
שְׁמָא פְּלִיגִי:

סתר

כל שבט ושבט ולא כחלוקה
ה אדם יש לו שדה לבן אין
ולם הבא אין לך ^בכל אחד
ער ראובן אחד שעיר יהודה
להן בעצמו שנאמר ואלה
נתחלקה אלא לשנים עשר
אמר מר עתידה ארץ ישראל
ר רב חסדא *לנשיא דכתיב
ליה רב פפא לאב"י אימא
לנשיא מזה ומזה לתרומת
לכספים שנאמר בין רב
ופטני עסקינן אלא לקרובה
העלוה רבי יהושע אומר
אך בגורל תנא אך בגורל
כלל השתא דלאו דידהו
אלא ע"פ ה' יהושע דכתיב
ת תמנת סרח בהר אפרים
כתיב

יִשְׂרָאֵל וְגו': וְקִלְפֵי שֶׁל צִבְעִיִּים. אֲרֹכָה
מַחֲלָקִים שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל: וְהִיא מִמִּין
ד' מִתְקַדְּרָה דַּעַת שֶׁל יִשְׂרָאֵל שְׂרֹאֲץ
וְשֵׁנִי קִלְפֵי הִיא לְרִיכֵן אֶחָד לִשְׁבָּעִים
וְיֵין כֹּל הַתְּלוּקָה עֲשׂוּיָה בְּגוֹלָה וְקֶרֶף
זֶה כֶּתֶב שֶׁל זְבוּלָן. וְהִיא דְּנִקְטִינָהּ
בְּכָן רֹאשׁ הַשְּׁטֵרוֹת יִפֶּה שֶׁלָּא יֵאֻמְרוּ
בְּכָן רֹאשׁ אֲדָמָה. שׁוֹה דְּכֵן מֵה שֶׁ
לְמִי דֵהָ אִי"צ. שׁוֹה צִבְעִי לַחֲדוֹ הֵם
עֲלִיו דְּכֻכְבֵּי בְּרַחֲבָם אִם הַיּוֹם
בְּעֵלְמָה לְעֻבּוֹד לוֹ כְּתַלְמִידִים לְרַב
וְיֵין יוֹם: וְכֻסְפָּר מוֹה וְמוֹה. מִשְׁמַע
בְּכֻכְבֵּי צִבְיָיִה דְּקֶרֶף בַּחֲדָה הַמַּחֲלָקִים:
וְיֵין. מֵה הִסְתִּיָּה וְיֵין יִפֶּה מוֹז וְחוֹ רֵעָה
לְקִי מִנְחָלָם צְבוּי אֶחָד וְדֹאִי גִבְלִיל
מִן הַמִּכּוֹס נוֹטֵל לוֹ שֶׁל עֲדֵי מִדָּה
שֶׁסְּרַחֲקוֹ גְּרוּעַ הוּא מִפְּנֵי שֶׁ
וְיֵין וְרִבִּי יְהוּדָה מִילְתָּא בְּצִפִּי נִפְשָׁה
מִנְחָה קָמָה דְּקוֹרְבָה וְרוֹחָקָה מִחֲלָקִין
לִירֻשָׁלַיִם וְגִבְלִיל רַחוּק יוֹמֵר וְגִרְךָ
זֶה הוּא וּמִבֶּין רַב לַמַּעֲט נָדָה נִפְקָא
דְּאֻמְרִין בְּפִירְקִין דְּלַעֲלִי (ד' ט:)

לפ א מי' פ"ד מהל'
מלכים הל' ח:

רבינו גרשום

[illegible]

הוא עולה לחקוק את זכרון
היה בולט שם וזכרון
שדודיך שישמוט שבטם
עלה בידו שם וזכרון
בטוח בקפלי תחומין ועלה
חלום עשר היני על
פי אורם ותומנם ועל פי
הגורל וכן היה עושה לכל
ששבו ושבת: שם פרס.
אילנות: שם בן. תבואה:
שם ארובן אתו
שם שבען אתו.
החוקק בשוה בהר
השבעה ובגבן שאין זה
העיר לזה: ואמר למאן.
החוקק שער שול: למאן:
לשמוע דרכיה הערב את
מלך שהוא משה.
העיר יעברו אתו כל
ששבו ישראל שם בט
ששבוט מצמצמין מנהלתו
ששעו על חק אתו
היני חק י: דלמא
ריוגנר ששבוט שם יא
שעור ששבוט יא
אתו אתו אל מלך אתו
השכאכתי למאן: והגורל:
לשמוע יני שבא מזה
לומר אתו משה.
מצמצמין משבו זה
ומיתרין לו
שעור חק אתו שלון
אתו מזה היה הקדש
לאחותו ועיר לומר למאן
ששאווע ועיר בידו: למאן
אילמא בשפרא וסניא.
לומר שבטביל ששלו זה
עיר על שול זיבורית
ששלו בעד ערית בעל
עירובית כספס עד שיהו
ששבוט: וזה שישמוט
שספס: דהניח וזה ליטול
עירית הואו ושל זיבורית:
שם אקבורב ונחל.
שם זה ברחוק מירושלים
עלה לו זה במדבר שנפל
ששבוט בקבור ויתן לו
ששבוט ברחוק: כספס:
עירית: לארץ: שראל שר
ותן לו דמיא בשביל קרית
ורשלים: וזה יהודא אור
ששבוט עלול שחור ונחל
ותר קרקע אתו שברחוק
ותר קמי נחל שברחוק:
לארד יהודה שקלי. ששלו
חק מרגלים ותלונגים: